

Brezposelni delavci protestirajo proti

Tako je mnenje inženirja Otto S. Beyerja.

Baltimore, Md.—Otto S. Beyer, posvetovalni inženir za organizacijo delavcev v železniških delavnicah, meni, da ameriški delavci preveč smatrajo brezposelnost za nekaj, kar jim je usoda naklonila in čemur se izogniti ne morejo, mesto da bi brezposelnost smatrali za človeško zmoto, ki jo je treba odpraviti.

V svojem govoru je Beyer naglašal, da železniški ravnatelji ne marajo več sprejeti delavcev v delo, ki so dosegli starost od 40 do 45 let. Kaj takega bi ne smelo biti pravilo, ker se je življenjska starost povprečno podaljšala za enajst let. Pa tako določbe so tudi nečloveške.

Naglašal je, da železniške družbe lahko stabilizirajo uslužbenje. Posebno se to lahko stori glede izdelovanja in popravilna železniške opreme.

George Soul, ki je član uredniškega staba tednika "New Republic", se je oglašal za besedo in dokazal, da delavci v odstotkih niti tega ne prejemajo, kar so prejeli pred trideset leti. S številkami je dokazal, da se je nakupovalna moč delavcev od leta 1889 povišala samo za trideset odstotkov, medtem ko so se pa cene za produkte povečale za 54 odstotkov.

Nova delavska volila na zmaga v Angliji

Devetnajsti laborit izvoljen pri izrednih volitvah. — Delavskih "romarjev" vedno manj. Princ obkrojuje bodo rudarjev.

London, 31. jan. — Delavska stranka v Angliji je večeraj izvajala novo zmago pri izrednih volitvah v Midlothianu, kjer je bil laborit Andrew Clarke izvoljen poslanecem z večino 1000 glasov. To je že devetnajsta delavska zmaga v Angliji po zadnjih rednih volitvah. V prihodnjem juniju so redne volitve in delavska stranka trdno upa pridobiti večino v parlamentu in organizirati svojo vlado.

Carlisle, Anglija, 31. jan. — Armada brezposelnih delavcev, ki marsikaj peš iz Glasgowa v London, je danes po enem tednu prikorakala v Carlisle. Več tisoč mož je med potjo odpadlo, toda ostali prisegajo, da morajo priti v London. Hodili bodo še dva tedna.

London, 31. jan. — Angliški kronprinč se je zadnji dni mudil v Walesu, kjer je obiskal naselbine brezposelnih rudarjev, ki žive v največji bedi. Princ pravi, da ni še nikdar videl take revščine. Njegovo mnenje je, da je "treba nekaj storiti."

STAVKA TEKSTILNIH DELAVCEV JE KONČALA Z ZMAGO.

Odslovljeni odborniki strokovne organizacije zopet nastavljeni.

Pawtucket, R. I. — Stavka tri tisoč tekstilnih delavcev v tovarni Lonsdale kompanije v Berkeleyju je končala z zmago za delavce. Družba je zopet nastavlila odslovljene odbornike strokovne organizacije tekstilnih delavcev.

Pisana moška noša.

Philadelphia, Pa. — Za letošnji spomlad se obeta nekaj novega v moški noši v Ameriki in Evropi. Telovniki nove mode so živo barvani in tudi hlače imajo kroge prog v barvah. Nova moda je prišla iz Pariza.

Jugoslovanski pakt s Francijo.

Pariz, 31. jan. — Francija in Jugoslavija sta večeraj podpisali novo trgovinsko pogodbo.

Svilna industrija in dobiček kompanij

H. R. Mallinson kompanija na pravila skoraj milijon dolarjev dobička v enem letu.

New York, N. Y. — Tvrdka H. R. Mallinson Co. je skoraj podvojila svoj dobiček v l. 1928. Po odbitku \$380,000 za davke in druge troške je ostalo še čistega dobička skoraj milijon dolarjev — \$919,835. Kompanija je plačala po sedem od sto na prednostne delnice in po \$4.03 na navadno delnico, katerih je 200,000. Delavci, ki delajo v tovarnah velike Mallinson kompanije na Long Islandu, N. Y., v Patersonu, Trentonu, Union Cityju, N. J., Allentownu in Erieju, Pa., niso bili deležni teh dobičkov. Ti delavci zaslužijo povprečno po \$1.10 na leto ali po 21 dolarjev na teden. V tovarnah v Pennsylvaniji zaslužijo povprečno manj kot \$19 na teden.

Delavci seveda ne vedo, kako visoke so plače višjih uradnikov te korporacije. Ampak fakti te kompanije so prišli na dan, ko je manjšina delničarjev tožila H. R. Mallinsona, predsednika, in E. Irving Hanson, podpredsednika družbe. Plača predsednika je bila povišana od \$80,000 na \$125,000. Mali delničarji so mislili, da bodo dividende izredno velike, ko se je plača predsedniku povišala kar za \$45,000. In zato so tožili kompanijo, češ, da so bile prejšnje plače dosti velike.

Kompanija oglašja, da izdeluje najboljšo svilno. Toda delavci, ki izdelavajo svilo, vedo, da v blagu ni sama svila. Bombast pa rajon sta pomakana s svilno. In tako nastane blago, ki se svetli, kakor svila.

Zvezna obrtna komisija je pronašla to družbo za krivo, da oglašja napako, toda proti kompaniji ni uvedla postopanja, kajti kompanija je velika in procvetojoča. Eden komisarjev, ki je zastopal manjšino, je dejal, da se mu zdi "nelogično in nepravilno" odedaj naprej nastopati proti manjšini tvrdkam.

Jugoslavija se posušila

Ostra kazen za pijančevanje.

Belgrad, 31. jan. — Nova vlada pripravlja stroga naredba proti razpečevanju alkoholnih pijač in proti alkoholizmu sploh. Popolna prohibicija najbrž ni v naerstu, toda vlada namerava uvesti pijančevanje med zločine in določiti ostro kazen za prestopke.

TOVARNARJI MED SABO.

Podobni so žganjarjem, ko se ga preveč nalezajo.

New Bedford, Mass. — Civilna vojna je izbruhnila v klubu Wamsutta, v katerem so člani sami tekstilni tovarnarji. Ko je prišlo do besed, je bil eden članov skoraj ubit, ko je dobil s steklenico po glavi od glasne opozicije. "Neodvisnjaki" so napadli "regularne." Tovarnar William M. Butler in Coolidgev svetovalec in vodja tovarnarjev proti stavkajočim tekstilnim delavcem je ustanovil klub Wamsutta.

Družba, ki se smatra za izobraženo in ki predirno izjavlja, da ima pravico določati delavcem, kako naj žive, se prav nič ne zgraža zaradi tega dogodka.

Advokat duhovnice vržen iz sobe.

Los Angeles, Cal. — Cromwell Ormsby, ki zagovarja pastirico Aimee Semple McPherson v preiskavi o podkupovanju sodnika pred legislaturnim odsekom, je bil v sredo vržen iz sobe, kjer se vrši zaslišanje. Ormsby je dejal, da odsek ne zna preiskovati, naker je predsednik odseka ukazal redarju: "Vrzi tega moža ven." To se je zgodilo.

SPLETKE NA PRAM SVILNIM DELAVCEM

Deset stavkajočih delavcev o-mreženih. — Obtoženi so poškodovanja lastnine.

Summit, N. Y. — Osem svilnih delavcev na stavki je bilo aretiranih zaradi poškodovanja lastnine. Dva pa še iščejo. Aretirani delavci so bili izpuščeni na svobodo, ko so položili poročila. Organizacija svilnih delavcev izjavlja, da so ti delavci žrtve omreženja, ki so ga izmislili podjetniki in katerim je pomagala policija.

Vodje stavke so bili aretirani pred nekaj dnevi na obtožbo, da so vstopili v stanovanje nekega stavkoka in poškodovali pohištvo, alike in preproge. Stavkokaži, ki trdijo, da je bila njih lastnina poškodovana po voditeljih stavke, žive v hiši podjetnika Shanazarian. Poškodba lastnine se je baje izvršila ravno ob času, ko je podjetnik Shanazarian iskal razloge, da izpusti precej ostro sodniško prepoved proti stavkarjem. Ta sodniška prepoved mu je bila kasneje dovoljena.

Organizacija svilnih delavcev izjavlja, da so vandalsko delo izvršili domači ljudje, katerim je bil znan vsak kotiček v stanovanju. To pomeni, da so stavkokaži sami napravili škodo. Nepriskakovano aretiranje delavcev tri tedna kasneje je zaročnik delo policije, da se zlomi stavka na ta način, da odroma deset voditeljev stavke v zapor. Obtožnica sili na informacijah in ne na dokazih.

Pri obravnavi bo organizacija predložila zapise izjave sosedov, ki bodo pokazale, da so bili stavkokaži in podjetnik omenjenega dneva vsi doma skozi ves dan. Drugi izjavljajo, da so silili stavkokaže in podjetnika se pogovarjati med seboj, katerega stavkarja naj obdože dejanja.

Sliši se, da je bil podjetnik Shanazarian malo prej posvarjen od njegovega odvetnika, da bo izredno težko izpolniti sodniško prepoved proti stavkarjem, dokler se ne more pokazati, da so stavkarji izvršili kakšen nepostaven čin. Do tega časa je bilo nemogoče kaj takega podkrediti stavkarjem.

O policiji gre glas, da je stavkarje polovila tako kasno, da je bilo stavkarjem nemogoče dobiti tako polno poročilo. Tako je bila taktika policije ves čas stavke.

Prihodnje jutro so stavkarje hitro odgnali v Elizabeth, če preden jim je bilo mogoče položiti poročila. Tam je državni pravnik določil izredno visoko poročilo. Šele kasno popoldne je bilo aretiranih delavcem mogoče položiti poročila.

Stavkarji, ki jih dozdaj policija še ni dobila, prideta sama na sodišče, ko dobijo tovaršice, da bodo zanj položili poročila. Do tega časa se morata ogibati policiji, ali pa svoje telo izpostaviti za 24 ur stenam, ki so izredno številne v zaporih.

Volkov in invadirali Jugoslavijo.

Budapest, 1. jan. — Ogrska je pokrita s šest do devet čevljev debelo plastjo snega in promet na železnikah je ustavljen. Iz Karpatov so prišle tolpe volkov, ki so se razširile po vsej deželi. Volkovi so prekorčili zamrznjeno Dravo in invadirali Jugoslavijo.

40,000 Poljakov kida sneg na progah.

Varšava, 31. jan. — Debel sneg je popolnoma paraliziral železniki promet na Poljskem. Mnogo vlakov počiva v snegu že tri dni, ker ne morejo naprej in ne nazaj. Vlada je najela 40,000 mož, ki kidajo sneg na železniških progah.

Organizirana milošči na pod drobnogledom

Miloščinske družbe v New Yorku imajo 40,000 nastavljenec, ki jim pravimo socialci.

New York, N. Y. — Dajanje miloščin v tem mestu je organizirano kakor kakšna velika industrija. Ta armada blagostanj-skih delavcev ali socialcev šteje štirideset tisoč oseb. Za pomoč v tednu pa prosí 24,000 oseb. To pomeni, da prideta na vsakega potrebnega človeka, ki prosí pomoč, dva blagostanjska delavca ali socialca.

Delavci in zagovorniki pokoj-nin za stare in obnemogel delavce pazijo strogo na delovanje o-nih, ki nadzorujejo blagostanj-sko delo in dele miloščin med siromaki. Ali bo ta armada blagostanj-skih delavcev ali socialcev, ki štejejo 40,000 oseb, podpirala zahtevo, da se ustanovi sklad za izplačevanje pokojnine starim in obnemoglim delavcem? Ali bodo rajše obdržali stari sistem in delili miloščino onim, katerim je kapitalizem izprežal vse življenske moči in jih nato pahnil na cesto?

Norman Thomas, znan socialist in predsedniški kandidat a-socialistične stranke v zadnji pred-sedniški kampanji, meni, da so nekateri med armado 40,000 a-socialcev slavljeni parasiti, drugi pa slavljeni užitkarji v državi, v kateri se sadi, da je veliko ceneje, ako se deli miloščina, mesto da se vzpostavi pravica in zagovarja pred zakonodajno zbor-nico države New York zahteva za uvedbo pokojnine za stare in obnemogel delavce.

Miloščinski svet je po svojem ravnanju Hudsonu sporobil Federaliziranemu tiskaru, da ne podvzame nobene akcije glede razmer predlog za uvedbo po-kojnine za stare in obnemogel delavce, ki so pred newyorško zakonodajo.

To je razumljivo. Ako se u-vede pokojnina za stare in obno-mogel delavce; vrh tega pa se za-ovarvanje proti brezposelnosti, ne bo armada 40,000 socialcev i-mela nobenega dela, ali bo pa de-lo tako omejeno, da bo zadostovalo le par socialcev. Od té strani ne morejo delavci pričakovati nobene pomoči. Zanesajo se la-hko le nase, pravzaprav na svoje organizacije, da dvignejo tako močno svoj glas, da ga bodo si-lali prav zanesljivo v zakonodaj.

Kako je ta ganga blagostanj-skih delavcev organizirana, po-ve blagostanjski komisar Bird S. Coler, ki je redni glasilnik in iz-javil, da bo njegovo prvo delo, da obdrži serijo predavanj in ta-ko poduči ljudstvo, kako se deli miloščina. Coler pravi, da gre a-socialni blagostanjski depart-ment \$20,000,000 na leto. On prejme plače \$10,000. Njegov pomočnik, bolniški strežnik, sdravnik in statističar pa dobe po \$2,160 na leto. Ravnatelj Newyorškega društva za odpomoč proti jetiki prejme na leto \$11,500, statističar pa \$7,500 na leto. Ti nabere-jo okoli \$300,000 na leto s pro-dajanjem znakov. Nastavljenih imajo več stenografist kot mestni blagostanjski depart-ment, ki opravlja 90 odstotkov vsega dela za odpravo tuberkuloze.

Coler pravi, da prihaja čas, ko je treba privatne neektaške blagostanjske ustanove ravnato-ko skrbno preiskati kot zavaro-valne družbe ob času Hughesove preiskave. Coler je ustanovil biroj, da svetuje bogatim daro-valcem, kako naj darujejo de-nar.

Amanullah oblega Kabul.

Moskva, 31. jan. — Sovjetski poslanik v Afganistanu poroča, da so nove čete bivšega kralja Amanullah začele oblegati Ka-bul. Medtem je prišla vest iz Allahabada v Indiji, da se je po-javil nov pustolovec po imenu Malik Ghautud-Din, ki bi rad bil afganski kralj. Malik je vodja rodu Ghilzai.

Sovjeti ponujajo Trockija, toda nihče ga ne mara

Morda ga sprejmejo Turki. Sovjetska vlada bi ga rada izgnala na tuje, da lažje udari levičarsko gibanje.

Moskva, 31. jan. — Sovjetska vlada noče dati uradnega poročila glede vprašanja, kje je pravzaprav Leon Trockij in kam ga mialijo poslati.

Pariz, 31. jan. — Iz Carigrada poročajo, da je turška vlada dovolila Trockiju, da se lahko na-seli v Turčiji pod gotovimi pogo-ji. Vest se dalje glasi, da pride v kratkem sovjetski komisar su-nanijh zadev Čičerin v Angoro, kjer bo konferiral s Kemalom pašo o novi alijanci.

Berlin, 31. jan. — "Die Rote Fahne" oficijelno glasillo nem-ške komunistične stranke, poro-ča, da bo Leon Trockij, bivši to-variš Lenina in soustanovitelj sovjetske republike v Rusiji, iz-gnan iz Sovjetske unije. Od čla-na sovjetskega poslanstva v Berlinu se je izvedelo, da sovjetska vlada išče deželo, kamor bi ga lahko poslala, toda nobena de-žela ga ne mara. Edina Turčija je pri volji dati mu pribežališče, toda Trockij je bil informiran, da tam ga njegovi sovražniki najlažje ubijejo, zato noče iti na Turško.

Sovjetska vlada bi rada depor-tirala Trockija, kajti njegova prisotnost v Rusiji neprestano opogumlja levičarje v komuni-stični stranki. Levičarski delavci, ki zahtevajo večjo plačo, da si lahko kupijo kruha, ki se je podražil, so mnenja, da bi bilo boljše za delavce v Rusiji, če bi bil Trockij na krmilu; ti delavci mislijo, da bi Trockij hitro reor-ganiziral distribucijo živil kakor je v prvih letih revolucije, ko je pošiljal vojaške ekspedicije na kmete, da so živila enostavno za-plenile. Takrat so imeli delavci v mestih dovolj kruha.

Sovjetska vlada pa smatra, da bi bilo Trockijeve slave kmalu konec, ako bi bil kje v tujini, ker bi ga lahko hitro spravili v stike s ruskimi emigrirji; buržoazijo in caristi, ki so najbolj osovraženi med ruskimi delavci. Trockija bi bilo lahko ustreliti, toda so-vjeti ne marajo takih "mučeni-kov." To ga drži pri življenju. Ako pa pride v inozemstvo — ni-šo več sovjeti odgovorni za nje-govo življenje.

"Die Rote Fahne" zaključuje svoje poročilo s sledečimi besedami: "V imenu komunizma mora Trockij zapustiti Rusijo, kjer odprto in neprestano intrigira proti diktaturi proletariata. Trockija je treba vreč ven med bur-žoazni svet, kamor spada!"

Medtem piše "Volkszeitung", glasilo Trockijeve komunistične frakcije v Nemčiji, da je bil Trockij izgnan iz Rusije po skle-pu politbiroja dne 15. januarja, toda danes se ne ve, če je Troc-kij še živ ali ne.

"Pred enim tednom smo poro-čali, da je politbiro ruske komu-nistične stranke zaključil, da se Leon Trockij izkane iz Rusije," piše omenjeni list. "To vest smo dobili v pismu iz Moskve. Vest je bila potrjena v drugem pismu, ki je datirano 20. janu-aria in ki nam sporoča, da je bil sodrug Trockij izgnan 15. janu-aria. Tega dne so ga odpeljali iz Alma Ate, toda kam so ga od-pe-ljali, ni še znano. Mi vprašamo sovjetsko vlado, mi vprašamo kominternu: Kje je Trockij? Ali je Trockij še živ?"

Rekord ameriškega kajenja.

Washington, D. C. — Ameri-čani so v letu 1928 pokadili več cigaret, cigar in tobaka vobes-ko kot kdaj prej v zgodovini svoje dežele. Amerika je producirala 106 milijard cigaret in večidel so bile pokajene doma. Dalje: šest in pol milijarde smotk, 345,458 ton tobaka za pipe in 40,000 ton tobaka za nosljanje. Zaka-dili so najmanj milijardo dolar-jev.

Vojaška revolta v Litvi

Diktator velet aretirati generala. President podpira rebele? — Na Španskem še vedno kipi.

London, 31. jan. — Iz Varšave poročajo "Daily Mailu," da je vsa litvinska armada v revol-ti proti diktatorju Waldemara-su. Brzojavka iz Rige se glasi, da je bil general Plehavičius, bivši šef generalnega štaba, are-tirani v Kovnu na obtožbo, da je vodil zaroto zoper življenje pre-mijerja Waldemarausa.

Kovno, 31. jan. — General Plehavičius je bil večeraj aretiran s osemnajstimi častniki vred in vsi so bili internirani na ukas ministrskega predsednika Wal-demarausa. Diktator je obtožil ge-nerala, da je hotel strmoglaviti vlado. Obenem kroji senačna vest, da je Anton Smetona, pred-sednik litvinske republike, v zve-zi s generalom. Smetona bo mo-gelce priiljen odstopiti. Ko je Waldemaras s pomočjo vojskva strmoglavil socialistično vlado leta 1926 in se oklical za dikta-torja, je sam postavil Smetono za presidenta.

Pariz, 31. jan. — Vesti, ki so ušle cenzuri v Španiji, se glase, da je diktator Primo de Rivera alcer stri najnovejšo vojaško re-volto, toda plameni upora se ni-šo docela pogasili in revolucija se lahko ponovi vsak čas. Uporno vojskvo v Ciudad Realu, sto milj južno od Madrida, se je po-dalo, toda večina rebelnih čast-nikov je pobegnila. Sanchez Gerra, vodja prejšnje konser-vativne stranke, je bil večeraj vr-žen v ječo.

Kitajska proslavlja carinsko svobodo

Japonska je končno priznala carinsko avtonomijo Kitajcem in s tem nov kitajski režim.

Sanga, 31. jan. — Japonska je večeraj podpisala pogodbo s Kitajsko glede carinske avtono-mije. S tem je Japonska prizna-la tudi kuomintangsko vlado na Kitajskem, česar se je dolgo branila. Tako je Kitajska izvajala od vseh veleisl pravico, da lahko sama regulira trgovino s ino-zemstvom. Združene države so bile prve, ki so priznale Kitaj-cem to pravico.

Kuomintangska stranka je dan-es objavila proklamacijo, v ka-teri naznanja, da bo 1. februarja "praznik carinske svobode," ki se proslavi po vsej deželi. Del proklamacije se glasi: "Pod vodstvom kuomintanga je Kitajska končno vrgla s sebe ekonomski jarem, ki so ji ga na-taknili evropski imperialisti pred 80 leti."

ODPRAVA SANITARNEGA DISTRIKTA.

Springfield, Ill. — Državni se-nator Harry W. Starr iz Chica-ga je v sredo predložil resolucijo, ki določa, da se sedanji sta-tus čikaškega sanitarnega dis-trikta odpravi in kontrola dis-trikta se izroči governerju, ki i-menuje poverjenike. Resolucija nadalje določa, da se illinoiski kanal, ki je zdaj pod kontrolo distrikta, proda zvezni vladi. Starr upa, da se na ta način od-pravi lokalna korupcija v dis-triktu, ki stane davkoplačevalce letno milijone dolarjev.

Krileci prohibicije kaznovani.

Woodstock, Ill. — Trije butle-garji, ki so bili pred par dnevi aretirani radi kravitve prohibicije, so bili v sredo na tukajšnjem okrožnem sodišču kaznovani na denarne globe od \$500 do \$1,000. Vse denarne kazni, ki so bile iz-rečene v zadnjih par tednih radi kravitve prohibicije so prinesli o-kraju nad \$25,000.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta; Chicago in Ceneo \$7.50 na leto, \$3.75 za pol leta, in za inostranstvo \$9.00.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovene National Benefit Society.

Owned by the Slovene National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year; Chicago \$7.50, and foreign countries \$9.00 per year.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju n. pr. (Dec. 31-1928) poleg vsakega imena na naslovu pomeni, da se je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da se vam ne ustavi list.

OPENSAPARJI V STRAHU PRED SKRAJŠANJEM DELAVNIH UR.

Veliko podjetnikov še vedno misli, da so danes razmere take, kakršne so bile pred dvajset in več leti. Najraje bi videli, da bi bili delavci upreženi po leti od solnčnega vzhoda do solnčnega zahoda, pozimi pa od šestih zjutraj do šestih zvečer, da ne bi imeli časa za čitanje dobrih knjig, časnikov in za spopolnjevanje svoje izobrazbe.

"Kaj pa delavec potrebuje izobrazbe. Za kramp, lopato in delo pri stroju je vsak dober, ako ve ali ne, da se zemlja suče okoli svoje osi in okoli solnca." Te besede se pogostokrat slišijo ne samo med podjetniki, ampak tudi med nezavednimi delavci, ki žive še v domišljiji, da je podjetnik njih največji dobrotnik, ker jim milostno dovolja, da zanj garajo in mu kopicijo njegovo bogastvo, sami s svojo družino pa žive v bedi in pomanjkanju vsega, kar dela življenje sploh udobno in vredno, da se živi.

Ni čudo, da je podjetnikom strah zlezal v kosti, ko so izvedeli, da se 150.000 organiziranih stavbinskih delavcev v New Yorku pogaja za pet dni dela v tednu. Nedavno je Ford izjavil, da uvede v svojih tovarnah za delavce pet dni dela v tednu. Taka in podobna naznanila so preplašila opensaparje, da so prepričani, da bo gibanje za pet dni dela poplavlilo vso Ameriko od New Yorka do San Franciscusa.

H. H. Anderson, tajnik Društva podjetnikov v Kansas Cityju, ki je nekakšen paradiž za opensaparje, je že zatobil v svarilno trobento.

Anderson svari, da organizirani delavci na svoji zadnji konvenciji niso sprejeli v svoj program le pet dni dela v tednu, ampak sv. pomagavka, tudi šest ur dela na dan. Vrh tega pa ti presneti strokovno organizirani delavci še vztrajajo pri zahtevi, da se zaslužek delavcev ne sme znižati, ako delajo le pet dni v tednu in šest ur na dan. In Anderson modruje, ako bodo stavbinski podjetniki privolili v pet dni dela v tednu, tedaj bodo organizacije stavbinskih delavcev takoj zahtevale šest ur dela na dan. To je pa več, kot prenese opensapar, ki še vedno sanja o dolgotrajnem, deset ali še večurnem delavniku in nizki mezd.

Anderson pa ne svari le podjetnikov, ampak jih kliče tudi v vrste z besedami:

"Stavbinski delavci so storili več za znižanje produkcije in povišanje produkcijskih stroškov kot vse druge delavske stroke skupaj. Ali bodo biznismani sedeli mirno in gledali, kako se jim jemljejo profiti s tako predrznostjo?" vprašuje Anderson.

Po teh besedah Anderson vabi podjetnike, da se pridružijo podjetniški organizaciji, ki je ščit za obrambo njih profitov in naslask za povečanje njih profitov.

Iz tega poziva je sklepati, da podjetniki kriče in vpijejo, da se združijo in pripravijo za močno ofenzivo proti delavstvu. Mogoče je tudi, da v blagajni podjetniškega društva primanjkuje denarja za vzdrževanje tajnika. Kdo ve?

Delavci prav zanesljivo ne odrekaajo podjetnikom pravice do organizacije. Ampak delavci zahtevajo to pravico tudi zase. Ako podjetniki zahtevajo več profitov zase, imajo delavci ne le pravico zahtevati manj dela in več zaslužka, ampak je to njih dolžnost vzpričo velikih iznajdb, ki mečejo na tisoče in tisoče delavcev na cesto, da zastoj iščejo delo od podjetja do podjetja, dokler je uvedenih šest dni dela v tednu in osem ur na dan. Delavci niso nazadnjaki in ne preklinjajo izumiteljev strojev in niso proti uvedenju strojev v produkciji. Ampak kar delavci zahtevajo, je skrajšanje delavnega časa in da se meza ne znižuje, ako se skrajša delavni čas. Delavci imajo pravico, da so deležni blagoslova, ki ga stroji prinašajo za industrijo. Stroji niso bili izumljeni za to, da večajo profite podjetnikom, ampak tudi za to, da olajšajo delo in služijo človeštvu v občno korist.

Podjetniki, ki se trudijo obrniti kolo časa nazaj, se bodo prejalislej prepričali, da je njih trud zaman. Napredek gre svojo pot naprej in pomandira one, ki se mu upirajo.

VESTI IZ NASELBIN

Rockspringsčanje aklamirali Sublja.

Rocksprings, Wyo. — V resnici nismo še tukajšnji Slovenci in Jugoslovani sploh imeli prilike, prisostvovati koncertu proizvajanjem tako lepo, milo in veselo, kot se nam je nudila v nedeljo, dne 29. januarja, ko je naš znani operni pevec g. Anton Subelj pel ogromni udeležbi v Slovenskem narodnem domu. Nikdar še ni bila prej ta dvorana tako polna ljudstva kot ob Subljem koncertu.

Želimo našemu pevcu vse dobro in veliko uspeha in to, da bi se kmalu povrnil k nam ter nastopil spet na našem odru.

Lokalni list The Rock Springs Rocket je prinesel zelo laakavo oceno o našem pevcu, ki se v izčrpu glasi:

"Anton Subelj... je nudi izredno lep koncertni program našemu občinstvu preteklo nedeljo, ko je v Slovenskem domu s svojim liricnim glasom in izredno lepim nastopom osvojil navzoče. Pel je slovenske in angleške pesmi, osebno pa so se nam najbolj dopadle slovenske, četudi jih nismo razumeli, razumeli pa smo krasno melodijo in njegovo interpretiranje besedila, kajti glasba in pesem ne poznata jezikovnih mej. Njegova sposobnost v dramatisiranju se je še posebno izkazala v pesmi "Kje je moj mili dom?" Subelj brez dvoma poseduje histeričen in lirčen dar v petju..." "Na glasovirju je artista spremljala Eva Smithova, znana rockspringska pianistka, ki je delila opetovane aplavze z njim, kajti on je kavalirsko in neformalno insistiral, da je ona veliko dodala k uspehu koncertnega programa..." "Včeraj je Subelj pel pri pojedini lokalnega Lions kluba, ki ga je povabil kot gosta. Zapel je par slovenskih in eno angleško. Spremljala ga je Smithova. Oba sta žela pohvalo in aplavz..."

Tako omenjeni list o tukajšnjem Subljem koncertu.

Lawrence Demahar.

Se o rudnikih minnesotakih.

Minneapolis, Wis. — V mojem zadnjem dopisu sem bil omenil, kako in zakaj so me pognali iz Clark rudnika v Chisholmu, Minn., namreč zato, ker sem se jim sdel predele, od vrha do tal. V resnici pa sem bil plav, kajti baš takrat sem imel novo delovno obleko. Morda pa so imeli tako prodirajoče in bistré oči, da so videli v notranjost mojega telesa in so dognali, da imam rdečo kri, valed česar sem jim bil postal nevaren, da okužim ves rudnik.

Ker je tudi Clark rudnik lastoval Oliver Iron Mining družba, so mislili, da so me že takrat do skrajnosti očrnil in zapisali v črne bukve ter da ne bom mogel nikdar več dobiti dela pri omenjeni družbi. Temu ni bilo tako. Sel sem vprašat za delo kapetana pri rudniku, v katerem sem najprej delal. Dobil sem ga na privo vprašanje, pa še celo boljše prostora kot sem ga bil imel prvotno. Le to se mi ni dopadlo ne prej ne pozneje, ker je bila rudniška kovačnica za orodje ostrita na površju rova, valed česar smo rudarji morali nositi orodje daleč iz rova po lestvi, da so ga kovači postarili, nakar smo drugi dan spet morali ostraga nositi v rova po lestvi, kar je bilo dokaj nevarno, ker rudarji so eden za drugim bili po lestvi v rova, v rokah noseč piščančje orodje.

Takrat smo delali v rudniku kontraktno delo in plačani smo bili takrat pošteno, kar smo zaslužili, vendar pa ni nobeden smel zaslužiti od \$3.00 za deset ur dela. Če je kateri več zaslužil, so mu tudi pošteno plačali, le da so mu potem pri pogodbi odrezali. To se je godilo zato, ker so imeli rudniški kapetani nalog od družbe, da ne smejo nobenemu rudarju dovoliti zaslužka, ki bi presegal tri dolarje. Mnogo rudarjev je imelo dobre prostore in pogodbo ravno takšno kot na slabih, da so lahko zaslužili več kot \$3, nespametni pa so bili tako, da so več zaslužili kot določeno, pa jim je kapetan odrezal zaslužek. Seveda so potem morali delati težje, da so zaslužili \$3, kar pa jih ni prav nič brigalo, ker so tako radi delali. Ta proces trgovanja plače po lastni krivdi rudarjev se je ponavljal toliko

časa, da so rudarji le a težavo prilezli do zaslužka treh dolarjev. Sami rudarji so si torej pokvarili delo in zaslužek, ker so ravnali tako nespametno.

Tak sistem v dotičnem rovu je trajal le nekaj mesecev, ker družba ni vedela, koliko ruda lahko rudar spravi na površje, zato je ob pričetku dela v tem novem rovu vsakemu rudarju dala dobro pogodbo, ki so jo pa nevedni delavci, kot že omenjeno, izrabili sebi v škodo. Končno je družba razglasila, potem, ko so stari rudarji manj zaslužili kot novi, da bo plačala vsem pošteno, pa naj zaslužijo tudi \$20 na dan, samo da je na ta način uvedla nov sistem, pod katerim so rudarji morali trdo delati, zaslužili pa so komaj za življenje. Uvedla je novo pogodbo, ki je čitateljem znana. Raditega je veliko rudarjev pustilo delo, kar je spet privedlo družbo, da je sistem spremenila v toliko, da je dala kapetanu moč pogodbe delati s posameznimi delavci. Slo je veliko na prijateljstvo s kapetanom.

Spet je bil salun pravo zatočišče rudarjev, kjer so se sestajali s kapetanom, ga napajali in sklepali pogodbe. Dal jim je seveda boljše prostore in njih zaslužek je bil večji od drugih, ki niso "mazali" kapetanovo grlo. To je pač stara pesem, ki se je menda ponavljala po vseh rudarskih kempah v raznih državah ameriških. — Joseph Ule.

Smrtna kosa.

West Winfield, Pa. — Naznanjam članstvu SNPJ ter prijateljem in znancom, da je dne 16. decembra l. l. naša preminula sestra Ana Vidar, mati štirih nedoraslih otrok in članica društva št. 191 SNPJ. Najstarejša hčer je stara 16 let, najmlajši otrok pa komaj 10 mesecev.

Pokojna je bila dobra članica naše organizacije, katere članstvo je takoj priskočilo na pomoč, čim so izvedeli o nesreči, ki je zadela družino. Pogreb se je vršil dne 18. decembra. Hvala lepa vsem, ki so kaj pomagali in darovali vence pokojni sestri. Ta slučaj pa naj bo za vzgled vsem našim tujakom, ki še niso člani naše organizacije SNPJ, da takoj pristopijo. Ako bi omenjena pokojnica ne bila članica našega društva in naše velike organizacije, je pač težko povedati, kako bi se vse izteklo v času nesreče. Pristopite sedaj, dokler je še čas, da boste zavarovani za slučaj bolezni, nesreče in smrti, da ne bodo vaši dragi ostali brez vseh arestev, ker nihče ne ve ne ure ne dneva, ko ga zadene nezgoda.

Naše društvo je pokojno sestro dostojno sprejelo k zadnjemu počitku ter ji položilo krasen venec v spomin na njeno krsto. Nagrobno slovo v imenu društva je prečital brat Robert Brozenich. — Pokojna zapuščala poleg soproga in štirih otrok v starem kraju dve sestri in mnogo sorodnikov, v Ameriki pa veliko prijateljev.

Draga sestra, počivaj v miru! Zalujoci obitelji naše globoke sožalje.

Robert Brozenich, predsednik društva št. 191 SNPJ.

Nazgoda rojaka v Montani.

Butte, Mont. — Iz tukajšnje ga lista The Montana Standard posnemam sledečo vest o našem rojaku Jelovcanu:

"Blizu viadukta, ki drži v East Butte, so dne 27. januarja zjutraj šerifovi deputiji našli v anegru ležečega moškega, Johna Jelovčana. Obe roki in nogi so mu tako premrzle, da jih bo skoro gotovo treba odrezati, da se mu reši življenje.

Ugotovljeno je, da je Jelovcan ležal v anegru približno 12 ur, kot so poročali zadržniki. V soboto je odšel od prijateljev iz Parrot Plata okrog 10. sveder in se je vračal proti domu v East Butte. Uradniki so mnenja, da se je Jelovcan utrudil hodet po visokem anegru in zametih ter si je hotel odpočiti in je tako obetal v anegru ter deloma zmrazil. Zmrazilo mu je tudi eno uho. Jelovcan je premogar in dobro poman naseljenik v tej okolici. Star je 47 let in je stanoval na 416 Cherry streetu."

K temu časopisnemu poročilu naj dodam, da je rojak John Jelovcan član SNPJ in SNPZ in je neoznanjen. O njegovem stanju poročam pozneje. — Paročevalec.

Društvene in delavske razmere.

Detroit, Mich. — Delavske razmere so tukaj bolj srednje; nekatere tovarne še vedno obrtujejo slabo. Najboljše sedaj obratuje Fordova, kjer se dela noč in dan. V nekaterih departementih delajo po šest dni na teden. Seveda se nič ne ve, kako dolgo bo trajalo, valed česar ne avetujem nikomur sem za delo. Kdor je že delal pri Fordu mu je pač znano, kako je treba tam delati. V Fordovih tovarnah mora delavec biti čvrstih in urnih nog. Ako dela pri stroju, kar je v največ slučajih, mu je vnaprej povedo koliko mora dela izvršiti na uro. Mora biti tudi dobrega želodca, da vse prenese, kar mu prileti na ušesa, kajti tam delavec delavca priganja.

Kar se tiče napredka v naselbinah na zapadni strani mesta, je bolj srednje, največ napredka pa je pravkar pri Slovenskem delavskem domu, vsled česar druge organizacije bolj zaostajajo. Ima raznovrstne organizacije, tako da se večkrat v mesecu skupaj sestajamo, na sejah, kjer razmotrivamo o delovanju za napredek dotične organizacije. Ni moj namen na tem mestu kritizirati ali žaliti članstvo, omenil pa sem še večkrat, da je zmeraj nekaj članov, ki so slabe volje, ko odhajajo s seje. Radi tega se tudi veliko razpravlja v privatnih hišah.

Seje društva "Daljnogled" št. 518 SNPJ so postale zelo razburjive; kritiziranje je na dnevnem redu. Najbolj pa kritizirajo takšni člani, ki so še zelo malo žrtvovali za društvo. Pripomnil bi tistemu, ki se ne da pomiriti, da je društvo še večkrat priredilo piknike v poletnih sezonah in vselej je moralo dobro plačati za pikniški prostor, pa ni nikdar nihče kritiziral na seji čes, da se hoče kdo živeti na račun društva. Sedaj se pa odborniki društva kritizira, ker ima plačo dva dolarja na mesec, katero pa ni sam zahteval, marveč mu jo je društvo odobrilo na decemberski seji.

Moje mnenje glede te vrste kritik je, da je krivda na društvu samem, ker dopusti take brezpomembne kritike na seji. Zato se pa tudi seje tako dolgo zavlečejo. Vsak član bi moral govoriti nakratko. Preveč obširno govorjenje povzroča škodo društvu in članstvo se navedla, pa rajše prikim, ne glede na to, če je dotična stvar v korist ali v škodo društvu.

Priporočam vsem članom, da se udeležijo prihodnje seje ko bomo volili delegata za 9. konvencijo SNPJ. Izvoliti je treba dobrega delegata, takšnega, ki je dobro zasledoval društvene seje skozi celo leto in ki je deloval v prid društva in jednote. In ko gre na konvencijo, da bo deloval v prid korist članstva, da ne bo v prid kakšni politični stranki, kar se bo lahko dogodilo, ako ne bomo dobro pazili na to.

Na svidenje na seji dne 17. feb. l. — Član društva, št. 518 SNPJ.

Članom društva št. 192.

Minneapolis, Wis. — Na tem mestu želim podati malo pojasnitev vsem tistim sestram društva "Venera" št. 192 SNPJ, ki niste bile navzoče na pretekli seji, ki se je vršila dne 8. januarja. Slišala sem govorico, da smo na tej seji odslovile našo bivšo predsednico. Povem vam, da to ni resnica, ker predsednica je sama resignirala. Vzrok mi ni znan.

Društven sklep je bil, da se predsednica zniža plača za leto 1929 iz \$15 na \$12 letno in da podpredsednica ne dobi nobena plače. — Prizadeta je bila priporočana po več članicah, da se zanaprej ostane na svojem seždu.

Pri društvu "Venera" sem članica že deveto leto in ves ta čas je vladala lepa sloga in smo delovale roka v roki za korist društva in jednote. Naše društvo je močno po številu članic in finančno. Zakaj se ne pustim osebnosti in mržnje na stran, vsaj ven iz društva, ako hočemo napredovati?

Bodimo sestre ena za vse, vse za eno in napredek nam bo zagotovljen. Vsemu članstvu mnogo sreče v tekočem letu, našemu društvu pa mnogo novih članic! Iskren pozdrav!

Pauline Vagrich.

OPAZOVANJA

Ivan Molka:

Ameriški in ruski kapital. Sovjetska Rusija prodaja žito in razne sirovine na tujem ne glede na to, koliko je to blago potrebno Rusom, akupiček pa zamenjava za industrijski kapital v Ameriki. Rusija zelo potrebuje modernega kapitala, brez katerega ne more biti pravega komunizma ali socializma ali kakor že nazivajo novi ekonomski red. Amerika ima dosti privatnega kapitala in rada postreže svetovno, če sovetji plačajo "cash". Sovjeti plačajo. Tako so med lastniki ameriškega kapitala in sovjetsko vlado nastali dobri odnosi in ne glede na diplomatske odnose med Washingtonom in Moskvo.

Sovjeti so že dali milijone dolarjev za ameriške stroje in so bodo dali lepe milijone. Marsikateri pud žita bo moral ruski kmet še pristradati za nabavo ameriškega kapitala — marsikateri bo moral biti bos, ker pojde kože za usnje v Ameriko. To je žalstvo za ruskega kmeta, a ni pomoči. Potrebno je to. Sovjeti potrebujejo industrijski kapital, ki drugače ne pride na Sovjetsko kot po kamnih čez široko močvirje. Ruski kmetje in delavci so kamni...

Ruski kmet mora najprvo dati vse kar ima v zameno za industrijski kapital iz Amerike. Ta kapital ga šele osvobodi. Danes ni svoboden — kljub politični svobodi. Politična svoboda je bunk brez ekonomske svobode. Kapital ga osvobodi. Ruski kmet bo šele takrat svoboden in v blagostanju, ko ne bo več kmet — ko bo samo delavec na industrijski farmi. Njegova svoboda je v kapitalu-stroju. To je svoboda za kmete in delavce vseh drugih dežel.

Sovjeti imajo načrt, da industrializirajo deset milijonov akrov polja v petih letih. To bo najbrž pomota v poročilu. Če se industrializacija v tako ogromnem obsegu izvrši v petindvajsetih letih, bo to čudež. V nem potrebujejo sto milijonov dolarjev za stroje. Tudi to pomota. Treba bo milijardo dolarjev ali dve milijardi. Trebo milijone za gradnjo konkretnih cest in železnic, druge milijone za gonilno silo. Vse to mora ruski kmet in delavec pristradati.

Ameriški farmerski kapital Campbell, ki je industrializiral v Montani 100.000 akrov zemlje za izdelovanje — ne več pridelovanje, kajti njegova silna ma je tovarna — pšenice, poklican v Moskvo, da svetlo boljševikom o teh praktičnih čeh. Boljševiki so se precej učili v teh desetih letih. Naučili so se tudi kapitalistične etike, da "zlatu je zlato, pa se iskane iz gredice rožice izkida iz gnoja."

Kapitalist Campbell izkorišča farmerske delavce v Ameriki, to ne moti boljševikov. Boljševiki bi radi znali, kako to gre in on zna. Ameriška kapitalistična šola in ameriški industrijski kapital sta seme bodoče sije. Revolucija je izpahnila razvoj Rusija periodo privatnega kapitalizma, namesto tega postavila državni kapitalizem. Rusija mora imeti fazo državnega kapitalizma, predno pride cilja. Druge poti ni bilo. Skvakuam ne more iti. Tak je ločaj kakor je paradoksen.

Ameriški privatni kapital sovjetski državni kapital se bo razumeta in lahko ustvarja ajno bodočnost. Medtem ruski boljševiki zabavljajo kapitalistično Ameriko in ameriški kapitalisti zabavljajo Sovjetsko. To je potrebno radi propagande, zaradi "družnega konzuma". Kadar pa dejo skupaj, se dobro razumejo.

V prehodni dobi je vse goče.

15-letnica Slovenske delavske zadrzne zveze

Piše Anton Kristan, Ljubljana.

Prijatelj Garden iz Clevelanda ni promet \$150.000. — To mi je poslal malo knjižico (36 izdavo iz lepega informativnega poročila zadr. zapisnika Grošlja Ivana.

Zadr. Durn, ki je v SDZZ aktivno sodeloval, je priro navdušujoč članek, kjer k rojakom: "Podučite se o družni ideji. Posameznik ne je nič, ampak organizacija moč in sila!"

Neumorni sodelovalec T. Garden je priobčil dva spisa: "Povest o ameriškem društvu" ter "Nekaj misli 15-letnici SDZZ." Oba člana sta vzgojno-podučna. Zaslusnim največje razbiranje. Zadr. Garden vprašuje:

"Ali bi ne bilo pametno i korist delavstva, ako bi se o jelo zadrzne ideje v večji ri, in ako bi zgradilo močno zadržno gibanje, ki bi mu magalo v obrambi proti kapitalističnemu monopolu vsakdar življenjskih potrebščin?" Pravljen odgovor podaja sam, ko vi, da "druge poti tudi ni!"

Garden apelira tudi na žake, na gospodinj in predi ustanovitev ženskega zadrzne kluba. Zopet izvrsten prilog. Ženski gildi v Evropi ati na Angliškem, so neprecijljivo važni činitelji v zadrznim gibanju. Njih voditeljica H. Enfieldova iz Londona je svojim evropskem potovalani posetila tudi Ljubljano bodrila tukajšnje žene za novitev ženskih zadrznih boov. Potreba sodelovanja pri zadrznem delu je velike ske važnosti.

Se vedno živahni in v srcu čustvovanju še vedno mladi že Zavrtnik je kljub ogromne zaposlenju tudi prispeval v spominek spis. Razložil je, "zadržno gibanje" tvori splošnega gibanja za izboljšanje življenjskih razmer v mejah danje slovske družbe in pa preosnovno sodanega kapitalističnega sistema blagovne pdukcije in distribucije v socialističnega.

Moja "Zadrzna epistola" opozarja ameriške slovske drugarje na temeljna načela zadrznega gibanja, ki jih zelo po in nazorno kaže zadrz Anglija s svojo zgodovino i svojimi uspehi.

(Daje na 3. strani.)

Vesti iz Jugoslavije

KAKOR POD SPANSKO INKVIZICIJO.

(Izvirno.)
Ljubljana, 11. januarja 1929.
Iz Bele Crkve nam poročajo o napravi na tamošnjem sodišču, da je bil nekdo mučen na strahovito način, da bi jo pritiral do smrti, da bi se mož polastil njegove premoženja. Razprava o podal naslednjo sliko teh dogodkov:

V Ljublu je živel posestnik Brankov, znan v tamošnji okolici zlasti za časa prevrata, ki je bil Brankov član "zelene stranke", ki velja za politično plemensko stranko. Ta stranka je malo znana in ni imela nobene zastopnika v parlamentu. Po istem zakonu bi morale biti v prvi vrsti razpuščene stranke kot so Slovenska ljudska stranka kot pristno verska in plemenska stranka, dalje Jugoslovanska muslimanska organizacija (JMO) kot izrazito verska stranka. Zato govorijo, da bo Spaho, vodja muslimanov sprejeli svojo stranko v Jugoslovansko monarhistično stranko (JMO), a Korosec da bo svojo stranko spremenil v Jugoslovansko narodno stranko, češ, da je ne sme imenovati "slovenske", ker ji ne sme dajati plemenskega obilježja; klerikalna pa bo še!

V Zagrebu pa bi v prvi vrsti prišlo v postev Hrvatska stranka prava in Hrvatska federalistična stranka (Trumbić) in tudi Hrvatska seljaška stranka radicevcev. Vendar se o teh korakih še ni čulo ničesar.

Beograjsko sodišče je izročilo obtožnico Puniću Radeću, Tomi Popoviću in Dragutinu Jovanoviću, skrivcem in izvršiteljem atentata na Radića in Bašića v parlamentu. Zastopnik ministra za pošto in brzojav je izdal strog nalog podrejenemu uradniku, kjer naroča, da mora uradništvo točno izvrševati svojo službo, da morajo vsi načelniki dostaviti spisek uradnikov, ki so odveč, da jih bo minister reducirati. Enako treba prijaviti vsakogar, ki bi količkaj neredno izvrševal službo.

Zunanji minister Marinković je baže obel. Objel ga je kralj in govoril glje časa z njim. Pravijo, da se bo Marinković moral iti leči v inozemstvo, pa so zategadelj že poklicali iz Berlina našega tamošnjega poslanika Balugodića, da bi prevzel zunanje ministrstvo.

Silen mráz v Sloveniji.

Tretji dan še imamo zelo hudi mráz. Le redkokdaj občutimo pri nas tak mráz, kot ga še tri dni moramo prenašati. Precej velik aneg, ki je zapadel in zdaj zamrznil, je dal spet priložnost našim mladini (po letih ali arcu), da hodi s smučmi v okolico ter se uči za večje ture v planine. V Tivoliju se učijo začetniki smučati, tam se šolska mladina sanklja vsa razposajena, na ribniku apet, ki je trdo zamrznjen, se drsa staro in mlado. Malo dlje, pod Rožnikom je malo večji teren za smučanje. Tudi tam so vneti smučarji, ki se od časa do časa hodijo gret k Čadu.

Penzionisti, ki jim je vsakodnevna pot k vremenski hišici v Zvezdi, pogledat, kakšno vreme in toploto kažejo aparati, hodijo zdaj in prav živahno ugotavljajo, koliko mraza imamo. Nekdo pravi, da je bilo ob treh jutraj — strašnik mu je pravil — 17 stopinj mraza, drugi spet ne verjame, češ, jaz sem bil zgodaj jutraj tu in je kazalo samo 13 stopinj itd.

A ta mráz ne zadržuje naše mladine in ljudi, ki imajo radi svežega zraka, četudi je mrzel. Gredo v okolico, gredo pod Rožnik, gredo vsaj v Tivoli, sankat se, drsat, smučati...

Kdor premore kaj več v blagajni, sede na vlak z opranimi smučmi na ramenu in se odpelje na Gorenjsko, v Kranjsko goro, Bohinj... Kdor more. Drugi je vesel, ako lahko pride do Tivola, do Rožnika. Marsikdo že do tja ne pride...

Ta mráz pa seveda ni ostal brez nezdod... Na tivoliskem drsalnici je padel neki visokolec ter si zlomil nogo. Morali so ga odpeljati v bolnico. Kmalu za tem je moral spet avto po nekoga na Turjaški trg, kjer je padel in se precej poškodoval. Visokolec K. je butnil s smučmi v stor ter se zelo poškodoval.

Tudi po drugih pokrajinah države in Evrope je pritišnil mráz. Od povsed prihajajo poročila o neurečah vled mraza in megli.

Politični dogodki.

Beograd, 11. jan. 1929.

Novi zakon o zaščiti države prepoveduje vse stranke in organizacije, ki imajo plemensko ali versko obeležje. Na podlagi tega zakona je bila večeraj razpuščena tako zvana "Srbska stranka", ki velja za politično plemensko stranko. Ta stranka je malo znana in ni imela nobene zastopnika v parlamentu. Po istem zakonu bi morale biti v prvi vrsti razpuščene stranke kot so Slovenska ljudska stranka kot pristno verska in plemenska stranka, dalje Jugoslovanska muslimanska organizacija (JMO) kot izrazito verska stranka. Zato govorijo, da bo Spaho, vodja muslimanov sprejeli svojo stranko v Jugoslovansko monarhistično stranko (JMO), a Korosec da bo svojo stranko spremenil v Jugoslovansko narodno stranko, češ, da je ne sme imenovati "slovenske", ker ji ne sme dajati plemenskega obilježja; klerikalna pa bo še!

V Zagrebu pa bi v prvi vrsti prišlo v postev Hrvatska stranka prava in Hrvatska federalistična stranka (Trumbić) in tudi Hrvatska seljaška stranka radicevcev. Vendar se o teh korakih še ni čulo ničesar.

Beograjsko sodišče je izročilo obtožnico Puniću Radeću, Tomi Popoviću in Dragutinu Jovanoviću, skrivcem in izvršiteljem atentata na Radića in Bašića v parlamentu. Zastopnik ministra za pošto in brzojav je izdal strog nalog podrejenemu uradniku, kjer naroča, da mora uradništvo točno izvrševati svojo službo, da morajo vsi načelniki dostaviti spisek uradnikov, ki so odveč, da jih bo minister reducirati. Enako treba prijaviti vsakogar, ki bi količkaj neredno izvrševal službo.

Zunanji minister Marinković je baže obel. Objel ga je kralj in govoril glje časa z njim. Pravijo, da se bo Marinković moral iti leči v inozemstvo, pa so zategadelj že poklicali iz Berlina našega tamošnjega poslanika Balugodića, da bi prevzel zunanje ministrstvo.

Silen mráz v Sloveniji.

Tretji dan še imamo zelo hudi mráz. Le redkokdaj občutimo pri nas tak mráz, kot ga še tri dni moramo prenašati. Precej velik aneg, ki je zapadel in zdaj zamrznil, je dal spet priložnost našim mladini (po letih ali arcu), da hodi s smučmi v okolico ter se uči za večje ture v planine. V Tivoliju se učijo začetniki smučati, tam se šolska mladina sanklja vsa razposajena, na ribniku apet, ki je trdo zamrznjen, se drsa staro in mlado. Malo dlje, pod Rožnikom je malo večji teren za smučanje. Tudi tam so vneti smučarji, ki se od časa do časa hodijo gret k Čadu.

Penzionisti, ki jim je vsakodnevna pot k vremenski hišici v Zvezdi, pogledat, kakšno vreme in toploto kažejo aparati, hodijo zdaj in prav živahno ugotavljajo, koliko mraza imamo. Nekdo pravi, da je bilo ob treh jutraj — strašnik mu je pravil — 17 stopinj mraza, drugi spet ne verjame, češ, jaz sem bil zgodaj jutraj tu in je kazalo samo 13 stopinj itd.

A ta mráz ne zadržuje naše mladine in ljudi, ki imajo radi svežega zraka, četudi je mrzel. Gredo v okolico, gredo pod Rožnik, gredo vsaj v Tivoli, sankat se, drsat, smučati...

Kdor premore kaj več v blagajni, sede na vlak z opranimi smučmi na ramenu in se odpelje na Gorenjsko, v Kranjsko goro, Bohinj... Kdor more. Drugi je vesel, ako lahko pride do Tivola, do Rožnika. Marsikdo že do tja ne pride...

Ta mráz pa seveda ni ostal brez nezdod... Na tivoliskem drsalnici je padel neki visokolec ter si zlomil nogo. Morali so ga odpeljati v bolnico. Kmalu za tem je moral spet avto po nekoga na Turjaški trg, kjer je padel in se precej poškodoval. Visokolec K. je butnil s smučmi v stor ter se zelo poškodoval.

Tudi po drugih pokrajinah države in Evrope je pritišnil mráz. Od povsed prihajajo poročila o neurečah vled mraza in megli.

Glasbena matica pojde koncertirati v Francijo.

Glasbena matica — oficijelno vesolovensko pevsko društvo — je že večkrat ponesla med naše lepe pesmi v svet. Tako nas je pokazala na Poljskem kaj premoremo a svojo pesmijo, Češko je upoznala z nami, in letos pripravljajo turnejo v Francijo. S tem vrši zbor Glasbene Matice lepo nalogo, premostiti vsaj malo prepače, ki se nastali po svetovni vojni med posameznimi narodi. Zakaj treba je da se narodi spoznavajo med sabo z zblizanjem in izmenjavanjem svojih kulturnih dobrin. Glasbena matica se zaveda te naloge, ve tudi, da gre tja ne kot predstaviteljica slovenskega naroda, marveč cele države, in se je zato i zbor i njegov pevovski Matej Hubad lotil dela z vsa resnostjo in ljubeznijo. Zbor se pridno veža in študira težke skladbe in narodne motive, da bo čim več mogel nuditi Franciji. Poslali so tudi dva zastopnika, ki sta po Franciji organizirala vse predpriprave za turnejo, ki se bo vršila sredi aprila. Najprej bodo peli v Strassburgu in potem šli do Pariza, mimogrede obiskali tudi Lens, kjer biva mnogo Slovencev, in bodo priredili koncert. Nazaj grede se bodo ustavili kot na zadnji postavi njihove turnee v Grenoblu, kjer bodo priredili svoj zadnji koncert te turnee.

Borba parnika z burjo in viharjem.

Pozimi kaj rada razgraja po našem Jadranu morju burja, vihar, ki žene valove v obrežje, da se razpišajo v navpičen slap. Majhne ladje kar težko zmorajo divje valove in zato se marsikaterikrat nahaja katera ladja v nevarnosti. Tako je bilo tudi te dni. Parnik "Majdan", lasti Jadranske plovidbe je vozil a Sušaku na otok Drač velik tovar, gradbenega materiala. Pri Senu pa je parnik zgrabil silen vihar (benjaka burja), ki se je hotel kar izrati z ladjo. Vihar je zagnal ladjo v neki zaliv otoka Krka. Tam se je parnik usidral in čakal boljšega vremena. A s jutraj je nastala spet takšna burja, da je potrgala silo dro in začela gnati ladjo proti pečinam otoka Plavnik. Parnik se je pod viharjem naglil za 40 stopinj in katastrofa je bila neizogibna. Kapitan ladje je aktiviral posvetovanje in val so sklenili, da rešijo ladjo nekaj tovarov, da se s tem ladjo delno razbremenijo, ker bi tako lažje odpluli iz opasnega kraja. Pometali so nekaj tovarov v morje in posrečilo se jim je, odpluti z ladjo proti Šibeniku, kamor so srečno, a s precejšnjimi poškodbami dospeli.

Nov časopis začne izhajati v Ljubljani dne 21. januarja. In sicer bo to nemški časopis "Morgenspreise", ki je doslej izhajal v Mariboru, a je moral prenehati radi konkurza tiskarne. Po prevratu je to prvi nemški list v Ljubljani. Če bi se to dogodilo kmalu po prevratu, jo, kakšen krik bi zagnali papirni rodoljubi. Zdal pa so se pomirili, v operi celo kak gost nemško poje, in nikdo se tega ne boji.

V sarajevski okolici kmetje zelo stradajo. Tako so družine, ki že 14 dni niso jedli drugega kot zmleto slamo, zmešano z vodo in spečeno kakor kruh. In to družine, ki imajo po pet majhnih otrok. Kakšen narod je to in v kak naračkan se bo razvil pri taki prehrani, si lahko mislimo.

Smrtina kopa. V Ljubljani je umrl po daljšem trpljenju železniški nadzornik v pokroju Ivan Plehan. — Na Celovški cesti je umrla soproga trgovca Zofija Bolha, roj. Miklavc. — V splošni bolnici je izdihnila soproga stavbenika Mimi Breuer. — V Kočevju je umrl lekarnar Leopold Michal, dolgoletni član Gremija lekarnarjev za Slovenijo. — V Zg. Hedinji je umrla 5 t. m. 73 let stara prevzitarica Marija Gasperjeva.

V javni bolnici je umrl 43 letni delavec Ivan Fazarine iz Celja. — Na Savi je umrla Ana Meričeva, soproga tovarniškega delovodje Boštjana Merlića. — Iste dne je preminula na Javorniku v visoki starosti Jera Ferjanova, vdova po bivšem tovarniškem vrtnarju. — Umrla je v hiralnici sv. Jožefa na Vič dovdanški cesti v Ljubljani Jerica Suhačolnkična v starosti 81 let, vdova po policijskem nadzorniku.

V pomoč priseljencem

V Združenih državah imamo mnogo tisoč — morda čez milijon — ljudi, katerim je prikrajšana pravica do naturalizacije. Živeli so v Združenih državah že mnogo let. Izkazali so se za konotubne in koristne člane prebivalstva. Imajo celo pravico ostati tukaj za vedno. Ali pod sedanjim zakonom ne morejo postati ameriški državljani in morajo trpeti vse neugodnosti in sifnosti tujege podaništva. Te moške in ženske dostikrat označujejo kot "nezakonito dole inozemce". Zakon smatra nezakonitimi prihodom, ako je kdo prišel v Združene države, ne da bi bil pregledan in izprašan od priseljeniške oblasti ali ne da bi plačal glavarine (head tax), ali ako je kdo bil pripučen časno in je ostal v Združenih državah čez dovoljeno dobo. V praksi se vsakdo, katerega zakoniti prihod se ne da dokazati iz zapiskov priseljeniške oblasti, smatra, da je prišel nezakonito.

Kako so prišli v Združene države?

Prvi zakon o kvoti je stopil v veljavo še le dne 3. junija 1921. Ta zakon, kakor znano, omejuje številno priseljenecv iz posrednih dežel na gotovo število. Pred tem zakonom se ni nezakoniti prihod smatral za tako resno prekršitev zakona kot danes in določbe priseljeniškega zakona niso bile tedaj tako obče znane kot sedaj. Ismed mnogih tisoč inozemcev, ki so pred dnem 3. junija 1921 prišli nezakonito, mnogim ni niti padlo v glavo, da kršijo kak zakon. Prihajali so po vlakih ali peš čez kanadsko mejo brez pregleda s strani priseljeniške oblasti, dostikrat brez pravega namena, da bi se izognili priseljeniškim oblastim. Pretežna večina njih bi bila tudi zakonito pripuščena, da bi se bili predstaviteli priseljeniškim uradnikom. Kar se tiče onih, ki so prihajali s prekomorskimi parniki, se je dostikrat dogajalo, da je kdo uredil tako, da ni bil izprašan od priseljeniške oblasti, bodisi kar je prišel pod tujim imenom ali s potnim listom ali voznim listom koga drugega, in to radi tega, da so se izognili vojski dolžnosti v domovini. Mnogi so v svoji naivnosti smatrali to večjim pregreškom kot nezakoniti prihod, daš ubeg od vojske dolžnosti v inozemstvu in bil nikak pregrešek v obeh Združenih državah. Inozemski pomorščaki so imeli pravico izkrenati se in ostati tukaj 60 dni, da se zopet vkreajo kot mornarji na parnikih, ploveh in inozemstvo. Mnogi pomorščaki, ki se niso mogli pravočasno vkrcati za vojnjo nazaj ali pa sploh niso marali vkrcati se več, so enostavno ostali tukaj in šli v druge poklice.

V splošnem je prevladovalo mnenje, da vsi taki inozemci po preteku one dobe, tekem katere so bili po zakonu podvrženi deportaciji, so pridobili zakonito bivališče (lawful residence) v Združenih državah.

Poleg zgoraj omenjenih je mnogo tisoč inozemcev, ki so bili zakonito pripuščeni v Združene države, ali katerih ime ni mogoče najti v zapiskih priseljeniške oblasti. Najprej zapisi sami niso brez pogrškov. Tuja imena so bila dostikrat tako nepravilno pisana, da jih je nemogoče identificirati s imenom onih, ki so zaprosili za naturalizacijo. Zato se jim ne more izdati takovskega certifikata of arrival in brez tega spričevala o prihodu ni mogoče postati državljani. Mnogi priseljenici, ki so bili zakonito pripuščeni pod kakim drugim imenom, ki se je nadel, so dostikrat pozabili, kako je bilo to ime, ki jim je služilo za nekoliko dni. Velikansko je število onih, ki so pozabili ime parnika in datum prihoda. V mnogih slučajih, ako znajo vsaj nekoliko podatkov, se podatki prihoda dajejo uganiti, ali je mnogo slučajev, kjer je stvar popolnoma brezupna. Imamo, na primer, mnogo slučajev ljudi, ki so prišli s starši v Ameriko, ko so bili še otroci. Sedaj starši so umrli in oni nimajo niti pojma, kako so prišli. Pa zato ne morejo niti postati ameriški državljani, niti dobiti permit za povratek v Združene države, ako bi hoteli obiskati stari kraj. Formalno spadajo tudi oni med "nezakonito dole inozemce".

Niso podvrženi deportaciji.

Tako imamo v Združenih državah mnogo tisoč ljudi, ki niso podvrženi deportaciji in katerih bivanje v Združenih državah se vendarle smatra nezakonitim, radi česar ne morejo postati ameriški državljani. Spričevalo o prihodu, ki se izdaja na podlagi zapiskov priseljeniške oblasti, je blisten predpogoj za naturalizacijo. Niti ne morejo oditi časno iz Združenih držav, niti na enodnevni obisk v Kanado, ne da jih priseljeniške oblasti ob njihovem povratku smatrale ob novodolce, ki morajo odlovarjati vsem predpisom glede vize in kvote, kakor oni, ki niso nikdar bili v Združenih državah. V mnogih slučajih ne bo nikake nade do povratka za bogbi ve koliko let. Ker inozemec, ki ni zakonito v Združenih državah, ne more postati ameriški državljan, ne more dobiti sem žene ali otrok izven kvote, niti nima pravice do prednostne kvote za njih, kakor to dovoljuje novi zakon onim priseljencem, ki še niso ameriški državljani. Družine ostanejo razdružene.

Toliko Secretary of Labor, kolikor generalni priseljeniški komisar so priporočali Kongresu, da se sprejme zakon, ki naj tem priseljencem dovoli, da je-galizirajo svoje bivanje in postanejo državljani. Kongresnik Schneider iz Wisconsina je predložil zakonski načrt (bill) v tem smislu. Imigracijski in naturalizacijski odsek reprezentativne zbornice je odobril ta načrt in sedaj čaka, da pride na dnevalni red v zbornici. Zakonski načrt določa, da inozemec, ki je prišel v Združene države pred dnem 3. junija 1921, je od tedaj stalno prebival v Združenih državah in je oseba dobrega moralnega značaja, sme legalizirati svoj prihod.

Ta zakonski načrt se ne nanaša na inozemce, ki so prišli v Združene države med 3. junijem 1. julijem 1924, ko je sedanjí priseljeniški zakon stopil v veljavo. Po novem zakonu je vsak inozemec, ki je nezakonito prišel v Združene države po 1. juliju 1924, podvržen deportaciji za vedno. Ljudje, ki so prišli pred tem dnem, pa so podvrženi deportaciji kvečjemu za pet let po svojem prihodu iz razloga nezakonitega prihoda. Radi tega le malo ljudi, ki so prišli nezakonito med 3. julijem 1921 in 1. julijem 1924, je podvržen deportaciji radi nezakonitega prihoda.

Uvažuje, da sedanje abnormno stanje teh inozemcev, ki niso več podvrženi deportaciji, in imajo pravico ostati v Združenih državah, ovira njihovo asimilacijo, jih izključuje iz raznih poklicev in služb, onemogočuje v mnogih slučajih njihovim ženam in otrokom, da se jim pridružio, in jih odstranjuje od popolne in najkoristnejše sodelovitve na javnem življenju te dežele, in

Uvažuje, da je v najboljšem interesu Združenih držav, da se odpravi to abnormno stanje, zato

Foreign Language Information Service petičioniral kongres.

Potrebno in slovotoljubno je zato, da se vključijo v novi zakon tudi oni, ki so nezakonito prišli do 1. julija 1924. Da obrne pozornost kongresa na to potrebo in da sploh pospeši akcijo v korist inozemcem, je upravni svet od Foreign Language Information Service odposlal kongresu sledečo resolucijo, na katero je bila osebno obrnjena pozornost merodajnih krogov:

Uvažuje, da imamo v Združenih državah mnogo tisoč inozemcev, ki so se izkazali zakonitimi in koristnimi člani prebivalstva, ali o zakonitem prihodu katerih ni uradnega zapiska, in

Uvažuje, da ti inozemci pod sedanjim zakonom ne morejo biti naturalizirani kot ameriški državljani, daš so stalno prebivalci v Združenih državah mnogo let,

Uvažuje, da ta njihova nesposobnost jim provzroča resne težave, ki jih ti inozemci niso zaželeli s svojim nezakonitim prihodom radi neznanja, in ki danjani tvorijo krivice v onih slučajih, kjer pomanjkanje dokazov o njihovi pripustitvi je pripisati nesposobnosti zapiskov samih, in

Sklepe se, da upravni svet Foreign Language Information Service najmo priporoča kongresu, naj dovoli inozemcem, ki so

prišli v Združene države pred dnem 1. julija 1924, ali o pripustitvi katerih ni uradnega zapiska, in ki niso podvrženi deportaciji iz nikakih razlogov, da smejo urediti svoj položaj v Združenih državah in dobiti spričevalo o prihodu, potrebno za naturalizacijo.

Sledijo imena članov upravnega sveta (Board of Trustees) od Foreign Language Information Service, katerih ime je jako uvaževano v ameriški javnosti: George W. Bacon, Allen T. Burns, Fre M. Butzel, Anthony Campagna, John Palmer Cavit, James L. Houghteling, Will Irwin, Julia C. Cathrop, Frank M. Leavitt, George McAneny, Mrs. Walter H. Merriam, Herman A. Metz, Hugo Pam, Michael I. Puplin, Mrs. Jacob A. Rlis, Josephine Roche, Ida M. Tarbell, Graham R. Taylor, M. F. We-grzynek, Arthur H. Young.

15-LETNICA SLOVENSKE DE-LAVSKE ZADRUŽNE ZVEZE.

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Opozarjam ameriške rojake na ta clevelandski združni dogodek. Knjižici, ki je ovekovčela ta dogodek, bi želel kar največjo cirkulacijo. Kdor je še ni bral, povpraša naj zanj pri SDZZ v Clevelandu, Ohio (667 East 162nd Street) ali pa pri prijatelju Ant. Gardenu, ki jo je tudi meni poslal.

Upam, da bo SDZZ v bodočih letih še vse bolj poglobila in razširila svoje delovanje in bo vzor — institucija na tem polju za naše rojake! Naj se moja nada izpolni. Želim to iz vsega arca.

Rojaki — na tem polju le čvrsto napreji!

Reanica je, kar pravi pesnik Molek:

Jaz sam sem sluz mojih — kdo me kupi? Istej sem — vami kdo in kje? Mi val — evrobiti! Naka cna nata je lemeda!

postavijo jo mi, mi val — na ti! Jaz sam — nje, mi val — moj!

Strah pred zvezdami in groza pred kačami

Dr. Edwin Hubble, profesor čikaške univerze, je pred kratkim objavil vrsto opazovanj o neki zelo oddaljeni astralni megli. To astralno meglo je bil že leta 1884 opazoval profesor Barnard in je o njej poročal.

Zdaj se astronomi ukvarjajo z nebesnim svodom v obliki neizmernih zvezdnih cest. Prvo odkritje takih zvezdnih aglomeracij je bila Rimska cesta z milijardami čudes, ki jih je odkril teleskop in ki so padle kot žrtve preciznih merilnih instrumentov.

Raziskavanje o vsejmirju čedalje bolj napreduje. Megla, ki jo je bil Barnard odkril leta 1884, je danes že raziskana do vseh podrobnosti. Ta megla je neizmerna kopica zvezd in je od nas oddaljena kakih 700.000 svetlobnih let. Svetloba se širi s hitrostjo 300.000 km na sekundo, svetlobno leto pa je razdalja, ki jo premeri svetloba v enem letu. Če pomnožimo to število s 700.000, dobimo oddaljenost te astralne megle od naše zemlje, ki velja danes za skrajno točko vsejmirja.

Naše malo sonce nam je razmeroma blizu, saj nas loči od njega "jedva" 149 milijonov km. in vendar bi na zemlji takoj opazili, če bi se solnčna luč

iznenada utrla: v osmih minutah bi to zaznali in tisti mah bi se začel konec. Drugo nam najbližje sonce je prekrasni Sirij, ki ga vidimo v jasnih zimskih nočeh; oddaljen je od nas kakih devet svetlobnih let. Po tem lahko presodimo kako neizmerno delj je od nas astralna megla, ki jo je raziskal dr. Hubble.

Solnce, ki da zoreti setvi in ki vzdržuje življenje, je le majhena zvezda v majhnem sistemu, če ga primerjamo z drugimi zvezdami, onkraj katerih se razprostirajo spet novi sistemi. Dolgo se je človeštvo upiralo in le nerado se je naposled sprijaznilo z mislijo, da zemlja, ta planet, ki se mu je zdel tako pomemben, vendar ni središče in jedro vsejmirja. Človeško samoljublje se je zagrizlo v teorijo, da je zemlja najvažnejše od vsega, a naposled se je vendar moralo ukloniti boljšemu spoznanju. Kopernik je to vedel, ali bil je oprezen in ni hotel objaviti knjige, ki je v njej dokazoval, da se zemlja vrti okrog solnca. Šele dvajset let potem, ko je bilo delo dokončano, je prišlo v javnost. Na srečo je Kopernik kmalu na to umrl in tako ubežal vsem posledicam, ki bi jih bil sicer utegnil doživeti.

Prva naloga — ugotavljanje prav dobro Robert B. Gray — je bila solncu odkrivanje človeštvo s toploto, pasiti na zorenje setve in vobče skrbeti za vse

življenje. Ker setev ne more uspevati brez solnca, je bil do cel razumljiv zmisel in namen, da celo dolžnost solnca skrbeti za to. Zemlja ni bila oživilna po naključju, nego je to očitno bila naloga solnca. Želja zemlje je ustvarila sonce in zato je kot suženj krožilo okoli nje. Luna in zvezde so bile ustvarjene v razvedrilo in veselje človeštva.

Stari predhodniki astronomov, v Siriji Kaldejci in učenci njihovi severnoafriških puščav, so najbrže vedeli, da stvar ne more biti taketa. Toda oni niso mogli vedeti, kaj se dogaja izven dosega njihovih oči, da že, to kar so videli, je bilo dovolj težko spoznati. Povprečen človek z zanesljivim instinktom bo včasih z občudovanjem opazoval z zvezdami posejano nebo a vendar ga bo pri tem marsikaj odbijalo. Če takega človeka pozovemo, da se nekoliko vživi v Sirijeva svetlobna leta, se bo čutil neskončno majhnega — ako bo vobče pokazal kaj razumevanja, pa stvar s prirodnim strahom se bo odvrnil od teh problemov.

Ljudje se že od pametnega časa proti temu, da bi jih svet opazil, včasih egipčanska mumija je temu dokaz: človek hoče, da živi v spominu še po smrti. Tudi mavolske mumije imenuje cilji, pa naj bo to mavolski Taja Mahala ali pa rodbinska grobnica nekakega častivrednega so-

mešana. Ljudje, ki zapuste univerzum ali drugim institucijam velike vnote z dolobčo, da naj bo njihovo ime na kakršnikoli način ovekovečeno, pokažejo s tem dovolj jasno željo, da ne marajo biti pozabljeni.

Ljudje se ne marajo podvreči zakonu zvezd, ki tako jarko in na taki mogočni način razodeva njihovo neznatnost in nemoč.

Za dobe Galileja so krčevito vztrajali na tem, da se zemlja ne vrti. Kopernik in njegovi predniki pa so oznanjali nasprotno. Galileja bi bili usmrtili, da se ni odpovedal svojim naukom in priznal svojega pogrška. Danes pa ne preti inkvizicija, če odkrije dr. Hubble novo Rimsko cesto 700.000 svetlobnih let daleč, in ni ga zakona ki bi ga oviral pri delu in bi mu prepovedal objavljati knjig. Take stvari so se dogajale pred stoletji.

Normalen človek ima pred kačami instinktiven strah. Nehote se vsakdo zgrozi, kadar zagleda kačo, in nehotne plane nazaj, pa naj se kača giblje še tako graciozno, naj bodo njene barve še tako šarene.

Kače so bile najhujši sovražniki opic. Trije so bili: kače, zveri in mesojede ptice. Kače in zveri so znale tudi splezati na drevesa, ptice pa so z vilica planile nanje.

Kače so imele celo več kot druge zveri: šle so na lov ponoči in so vznemirjale ljudi, ki so takrat spali še na drevesih. Danes poznamo nekatere ljudi, ki jih navdajajo mačke z istim studom kakor večino drugih kač. Vsak človek pa bo že instinktivno ubil ptico roparico, če se mu bo za to nudila prilika.

Vzlic temu: strah nas je zvezd, naš instinkt se obrača od njih toda zato vendar ne ubijamo astronomov, zaključuje Robert B. Gray svoje originalno razmotrivanje. (Z. in S.)

R. L. P.

Mimo odprti oken

Nekoč smo prišli v družbi do vprašanja: kaj je bon ton. Treba je bilo pomisliti in odgovoriti pošteno, od arca. Staniša sem brado med palec in kazalec leve roke in povedal trepalnice. Vse tiho. Pogledam.

"Kje si, Meštrovic? Glej, v vseh različnih modelih tvojih 'Mislecev'. Nekdo dvigne glavo in me pogleda: 'Gospodična, motite intenzivnost naših misli. To že ni bon ton.' — 'Vaša misel skoči silno rada s tira, pa si zato lastite pravico očitjanja v imenu vse družbe. To tudi ni bon ton.'"

Flegmatična stara brada na koncu mize pravi: "Pat, otroci! Bon ton je molčanje." "Ne!" pravi ljubezna dama, "bon ton je prijazna beseda." — "Bon ton je ukročena narava." — "Se večkrat zapeljiva laž." — "Bon ton so črni, črni naočniki!" pravim.

"Razločite to!" "Sestlečno dekletce gledam na ogromne črke nad okni četrtega nadstropja in čitam glasno: 'Sa-la-man-der.' Mati me opominjajoče strese za roko: 'Kaj gledaš v zrak! To se ne spodobi!' Pridemva mimo prtljige okna. Pogledam. Dva mlada človeka se poljubljata. 'Mama, pogledj!' — 'Porednica! To se ne spodobi! Kaj stojiš!?'"

Rastem, premišlujem. Prepovedani sadovi mijejo in so čudovita žola. Zdaj vem, akozi odprta okna ene same ceste lije včas bučna simfonija vsega življenja in kakor cvetja v šopek si lahko mimogrede natrgate njenih zvokov v povest."

"Predlagam, naj nam gospodična pove veselo povest o odprtih oknih katerekoli ceste."

"Izvrstno!" — "Povejte, povejte!"

"Če se vam želja ne zdi polbalnaka, zakaj ne?"

— Zavijem v predmestje med nove vile. Solnce žari.

Hisa številka 1 — razbeljena poč. Cujem: 'Valencia, deine Lippen sind die Klippen meines Lebens, holdes Weib!'

Student ima počitnice.

Številka 2. — Se zidajo. Mladec je vrzel z okna na dvorišče kos pločvine in priletel je mojstru skoro na nos.

"Sakra!... Mrežna!... Pazi, kam mečaš!... Če me ubiješ, pridem gor in te vrtim ob ste no kakor mačka!"

"Ej, majstore, po smrti ne pojdemo nič več gor!"

Številka 3. — Hisa ima prijeten balkon. Tam kramljajo dame: "Pa vam pravim, to je krasna svila!" — "Nije ni akupo!" — "Divno, divno!... Ooh! — Aah!..."

Številka 4. — Vpitje in groza in strah. "Razbojnik! Tatovi!" Križ božji!

Pa pravi miren glas: "Prosim, še enkrat! Vi ustredite, vi zakričite!" — "Bum!" — "Razbojnik! Tatovi!" — "Se enkrat ves tretji prizor!"

Križ božji!

Številka 5. — Temni spuščeni zastori...

Številka 6. — Mati in oče in deca sede za mizo.

"Poldne je. Otroci, molimo!" — "Ah, za ta krompir!" — Klofuta.

Številka 7. — "Pa če vam pravim, edino in edino Radić!" — "K vragu! Vprašajte narodi!"

Številka 8. — Dalmatince je potrkal na vrata: "Kupite što! Gospojice, kupite korale!" — "nema pare!"

Številka 9. — Pred hišo se je ustavil in zatrobil avtomobil. Služkinja je odprla okno: "Kaj je gospod naročil?" — "Zvečer ob osmih na Bledu." — "Gospa?" — "Vi!"

Številka 10. — Ima stanovanje tudi naša zemlja, okna ob tleh, pa se dobro ali: "Če pa vem, da je b. x. j. se on di-nar!" — "Hidič, ali sem ti ga jaz požrl!" — "Nu, ne krič! Bomo pa šli spet danes."

Številka 11. — "Mama, Savo ima pa že ljubico" — "Saj sem ti rekla — on in Franci in Boris — sama pokvarjena družba!" — "Mama, danes moram spet enkrat na očtov grob." — "Pojdj in molj!"

Številka 12. — Stoji na dvorišču okoli vodnjaka in se igrajo: "Poglejte vodlec, kako sa blišči!" V vodnjaku pa ni nič vodice. Solnce peče, peče, suši.

Številka 13. — "Ti presneta muca, kod si se tako dolgo potepala!" — "Vroče je, pa je človek len in počasen."

"Ali je pri številki 13 že konec ceste?"

"Ne, toda slučajno, stanujem tam in dalje se mi ne more."

"Hahaha!"

"Mara, prinesi limonado!"

Režiser vpije na nekake igralce:

"Za boga svetega, ali vam nisem rekel, da morate nastopiti v kožuhi? Drama se vendar odigrava v Sibiriji, kjer je večern mraz."

"Gospod režiser, kožuha ne premorem, pač pa sem oblekel dva para triko-spodnjih hlač." (Ta je bil brez dvoma velik umetnik, silno se je vživel v svoj vlogi.)

Natakar dela račun za gosta: "Imate juho, pečenko, salato, liter vina — imate še kaj?"

"Lakoto."

Mož je kupil za božič čeni bis-er in ji ga na sveči večer pon-di; žena se začudi: "Kaj, tako majhen?" — "Saj sem ga kupil za svojo tajnico, za božič." — "Kaj, tako velikega?"

PRED IN PO FLU

Da se obranite influence, vzemite redno

TRINERJEVO GRENKO VINO

najboljše zdravilo za povzdigajoč delo v telesu. Vsebuje dvojno de-lor vam očisti čreva in očisti ves si-tem. Ako ste pozabili izvršiti to in-niste uali flu, potem vzemite Trine-rjevo grenko vino, za povrnitev živ-ljenjske moči, in zavarovanje posle-die flu. Ta bolezen vas pusti ota-bela. Trinerjevo grenko vino povr-ne iztrpano zdravje, izboljša appet-it in poveča prebavnost. Je zelo pri-jubljeno tonika, njene zmesi so tako izmelane, da ni boljega za mesece influence. Dobi se v vseh lekarnah, vrednostni kupon v vsakem zavoju, brezplačno vzorec se dobi pri Jos. Triner Co., 1833 S. Ashland Ave., Chicago, Ill. — (Adv.)

OGLASI NAJ SE

John Jurkovec, kateri je bival do leta 1924 na Maynard, Ohio in se je potem preselil v Akron, Ohio, kamor sem mu tudi pisal dva pisma a nisem dobil odgo-vora. O vzroku zakaj ga iščem mu je znano. Torej ako se ne prikladi do 20. feb. t. l., bom pri-siljen bolj obširno in v več listih objaviti, ter tudi potem postopati v smislu zakona pravice. — Anton Zagorc, P. O. Box 571, Fairpoint, Ohio. — (Adv.)

PRUDENTIAL BANK

(Zaključek & Čestak) 455 West 42nd Street NEW YORK, N. Y.

All ste že naročili Pr-

to ali Mladinski list svo-

prijatelju ali sorodni-

domovino? To je edin-

trajne vrednosti, ki ga

mal denar lahko po-

svojcem v domovino.

Sedaj lahko dobite

list Prosveta vsak dan za eno leto in knjigo AMERIŠKI SLOVENC, vredno \$5.00 — ako nam pošljete brez odbitka svoto \$6.30.

Ali pa tri knjige: SLOV.-ANGLEŠKA SLOVNICA, vredna \$2.00, ZAKON BIOGE-NEZJE, vredna \$1.50, in PATER MALAVEN-TURA v KABARETU, vredna \$1.50, skupaj vrednost \$5.00 in dnevnik Prosveta za eno leto za svoto \$6.30.

Te velja za člane S.N.P.J. za vse stare in nove naročnike. Ne člane pla-čajo \$7.50.

Lahko dobite pol leta dnevnik Prosveta in skupne vrednosti za \$2.50 knjig, n. pr. JIMMY HIGGINS, ZA-KON BIOGENEZJE, ali pa ZAJEDALCE in HRB-TENICO in INFORMATOR ako nam pošljete svoto \$3.90. Nečlane pošljete \$4.50. Ali pa za \$2.90 pol leta list Prosveta in knjigo JIMMY HIGGINS. Nečlane \$3.50.

To vse velja za stare in nove naročnike. Vsak mora poslati celo svoto brez odbitka. Denar in naročila pošljite na upravitelstvo na naslov:

PROSVETA, 2657 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill. Pošljim \$.....

Ime

Naslov

Država..... Cl. društva.....

Jack London:

MORSKI VRAG

(Is angleščine prevel I. M.)

"Ali res?" je odgovoril. "Tudi sam sem dostikrat imel isto misel in sem ugal, zakaj."

"Namen —" sem pričel.

"Koristnost," mi je presekala besedo. "To telo je bilo ustvarjeno za rabo. Te mišice so bile ustvarjene, da zgrabijo, trgajo, uničijo živa bitja, ki pridejo med mene in življenje. Ali si pa tudi pomislil na druga živa bitja? Tudi ona imajo mišice, ene ali druge vrste, ki so ustvarjene, da primejo, trgajo in uničijo; ko pa stopijo med mene in življenje, sem močnejši. Namen ne pojam tega, koristnost pa."

"To ni lepo," sem ugovarjal.

"Življenje ni lepo, hočeš reči," se je ha-smehnil. "A vendar praviš, da sem dobro ustvarjen. Ali vidiš tole?"

Razprožil je noge in pritiakal s prsti na nogi ob tla. Vogli, gube in grebeni mišic so se zvižali in grbili pod kožo.

"Potipaj jih," je velel.

Bile so trde kot železo. Opazil sem tudi, da se mu je vse telo nenavadno stisnilo, da so se mu mišice oblikovale okoli ledij, po hrbtu in preko pleč: da so bile roke malce vzdignje-ne in so njegove mišice napenjale, prati pa vpoigabali, da so bili videti kot krempelj; da se je celo izraz očl ispremenil in da se je v njih prikazala pasivnost, opreznost in svit boje-vitosti.

"Stalnost, ravnotežje," je dejal in odnehal z napenjanjem, da je bilo telo mahoma zopet v mirnem stanju. "Stopala rabim, da se držim tal, noge, da stojim na njih, da mi poma-gajo upirati se, z rokami, zobmi in nohti pa se borim, da ubijam in da mene ne ubijajo. Namen? Koristnost je boljša beseda."

Nisem se prerekoval. Videl sem ustroj prvotne bojevitosti zveri in name je naredil tako silen vtis, kakor da bi bil videl stroje kakve ve-like bojne ladje ali atlantskega parnika.

Z ozirom na silni boj na sprednjem delu ladje sem bil presenečen, ker so bile njegove rane površine, in ponosen sem, ker sem jih ta-ko spretno opral in zavezal. Z izjemo nekol-ko večjih ran so bile ostale zgolj praskne in ob-drgnjenj. Udarec, ki ga je bil dobil, predno je padel v morje, mu je odtrgal kožo na glavi v dolžini več palcev. To rano sem po njego-vih napotilih očistil in jo sešil; preje sem se obril robove rane. Tudi meča ene noge so bila precej ranjena in so bila videti kakor da bi ji kak mesarski pes razmesaril. Nek mor-nar, tako mi je pravil, se je začetkom boja za-grizel vanje in je tako držal z zobmi, da ga je bil privekel do vrha lestvice, kjer ga je z dru-go nogo odbrenil.

"Čakaj, da nekaj povem, Klada; kakor sem že rekel, si jako pripraven človek," je pri-šel Larsen, ki sem dovršil svoj posel. "Ka-kor že veš, smo brez prvega mornarja. Oda-lej boš postavil stražo, dobival na mesec petin-sedemdeset dolarjev in na sprednjem in zad-njem koncu ladje te bodo nazivali gospod Van Weyden."

"Jaz — jaz ne razumem plovbe, saj ve-ste," sem dahnil.

"Sploh treba ni."

"Meni v rešnici ni do tega, da bi zavzemal visoka mesta," sem ugovarjal. "Ze na seda-njem skromnem mestu je življenje negotovo in nevarno. Tudi nimam nobenih izkušenj."

Naamejal se mi je, kakor da bi bilo vse že urejeno.

"Nočem biti prvi mornar na tej peklenski ladji!" sem zavpil kljubovalno.

Videl sem, kako mu je obraz otrdel, in oči so se mu zasvetile brez usmiljenja.

Odšel je k vratom svoje sobe in rekel: "Sedaj, gospod Van Weyden, pa lahko noč!"

"Lahko noč, gospod Larsen," sem odgo-voril s slabotnim glasom.

Sestajanje poglavlje.

Ne morem reči, da bi bil moj položaj kot prvi mornar ugodnejši sedaj, ko mi ni bilo več treba pomivati kuhinjske posode. Poznal nisem najenostavnejši dolžnosti prvega mor-narja in slaba bi mi bila predla, da ne bi mor-narji imeli z menoj sočutja. Poznal nisem no-bene podrobnosti pri vrveh in takelafi, pri-pravljanju in ravnanju z jadrji; vendar so se mornarji potrudili, da so me učili v vsem — posebno Louisa se je izkazal dobrega učitelja — in imel sem le malo sitnosti z onimi, ki so bili pod menoj.

Z lovci je bilo drugače. Vajeni več ali manj mornarja so me smatrali kot nekako šalo. Bila pa je tudi v resnici pravcata šala za mene, da sem jaz, človek, ki je preživel vse življenje na kopnem, vršil službo prvega mor-narja, ampak, da so me drugi smatrali kot ša-lo, to je bilo nekaj drugega. Izrekel nisem no-bene pritombe, toda Wolf Larsen je zahteval glede mene, da se vsi kar najnatančneje drže pomorake etikete — vse bolj, kot pri Johana-snu. Konečno je s pomočjo batin, groženj in obilnim godrnjanjem vendarle ugal lovce. Sedaj šele sem bil "gospod Van Weyden" na celi ladji in samo včasih se je prigodilo, da me je Wolf Larsen neuradno poklical z imenom Klada.

Bilo je prav zabavno. Recimo, da se je veter obrnil za dve točki, ko smo bili pri obe-du; ko sem odhajal od mize, mi je kapitan dal povelje glede na izpremenjeni veter. Podal sem se na krov, pomignil Louisu, naj pride k meni, in od njega sem šele izvedel, kaj je treba storiti. Ko sem prebavil njegova navodila in dodobra obvladal potrebni manever ladje, sem čez nekoliko minut šel in dal povelje. Takih slučajev je bilo več kot odveč. Spominjam se na neki tak slučaj, ko se je Wolf Larsen pri-kazal, baš ko sem pričel dajati povelja. Kadil je smotko in mirno gledal, dokler ni bilo po-velje izvršeno, nato pa je odšel mimo mene na zadnji del ladje.

"Klada," je rekel, "prosti, gospod Van Weyden, čestitam. Mislim, da sedaj pa lahko oddaš nogo svojega očeta v njegov grob. Na-šel si lastne noge in se naučil stati na njih. Malo dela pri vrveh, jadrji pa izkušnje z vi-harji in takimi rečmi in koncem vojnje se lahko vdinjaš na vsakem obrežnem skunerju."

V tem času, med Johansenovo smrtjo in prihodom na lovišča za morake pa, sem preživel na Duhu najprijetnejše ure. Wolf Lar-sen je bil akozinkoz obziren, mornarji so mi pomagali in z Mugridgom nisem bil več v raz-burjivi dotiki. Prostodušno priznam, da sem takom časa spoznal, da se me je polastil nek tajen ponos. Dasi je bil položaj fantastičen — človek, vajen samo kopnega, je bil polajnik na ladji! — sem se vseeno dobro odrezal. In v tem kratkem času sem bil ponosen sam nase in sem polagoma valjubil zibanje in gugaenje Duha, ko je ladja plula v severozapadni smeri po tropičnem morju proti malemu otoku, kjer smo napolnili aode za vodo.

Toda moja sreča ni bila nekaljena. Bila je samo razmerna, doba manjših križev in te-žav med jako bedno preteklostjo. Kajti Duh je bil prava pravcata peklenska ladja, kolikor so prišli mornarji v poštev. Niti za trenutek ni-so imeli miru ali počitka. Wolf Larsen jim je povračal za napad na njegovo življenje in za batine, ki jih je bil dobil v sprednjem delu la-dje. Vse dan in vso noč je delal samo na tem, da jim do neznanosti zagreni življenje.

Dobro je poznal psihologijo malenkosti in z malenkostmi je neprestano mučil moštvo, ka-kor bi bil skoraj blazen. Bil sem priča, kako je nekoč dal poklicati Harrisona iz njegovega kajalca, da v ređu odstrani barvaraki čopič, ki ga je nekdo nerodno odložil; poleg tega je pu-stil zbuditi dve straži, da sta šli s njim in skr-beli, da je pravilno izvršil ukazano.

(Dolje prihodnja)

Tiskarna S. N. P. J.

SPREJEMA VSA V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, kole-darje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nem-škem, angleškem jeziku in drugih

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Cene smerne, unijako delo prve vrste. Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne

Prosto po informaciji na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTМЕНA POJASNILA